

Ilma vingerpussid või looduskatastroof?

Kui juuni alguspäeval tõstis keeris Vastseliinas kilekasvuhooned kolmekorruselise maja katusele, nimetati juhtunut ilmataadi vembuks.

Nüüd, kui miljonid kroonid iga jumala päev lendavad sõna otseses mõttes tuulde, oleks looduses toimuvat vingerpussiks kutsuda sama kohatu kui mitmikmõrva nimetada kurikaela tembutuseks.

Kuni jaanipäevani oli Eesti ilm kehvavõitu, jahe, vihmane, siis hakkasid tulema lõunamaalt külalised, tuues kaasa sooja õhkkonna. Rõõmustas nii linna- kui maamees. Esimene mats talunikele tuli 26. juunil, kui Saaremaal hävitas rahehoog paljude saagilootuse.

Kauge külaline

Juuli algul tuli meile veelgi kaugem külaline, päris troopikast. Ja jäi kauaks. Saime algul tunda, mida endast kujutab kuum ja kuiv vahemereline ilm, siis kuum ja niiske. Heina-kuu algus oli viis kraadi palavam kui tavaliselt. Viimase poolsajandi soojuselt teine juuli algus.

Esimesed äikesehood tõid põuasele maale leevendust, oli ju Tartumaal kohati kümne päevaga vaid 2 mm vihma tulnud! Edasi läks asi hoopis hulluks: rahehood, metsapõleng, äikesed, mis viisid rivist välja sadu trafopunkte, telefonside katkemine, tormihoogudest rä-

stitud metsad ja põllud, isegi inimohvrid...

Ilmasõda Eestis

Paar päeva ilm puhkas, siis alustas tõelist hävitustööd. Nagu 1998. aasta suvel, nii ka nüüd oli Eesti "ilmasõja" frondiga poolitatud. Läände jäi suhteliselt jahe, itta kuum troopiline õhumass. Tallinna ilmaradaril oli näha, et võimsad äikesepilved küündisid kuni kümne kilomeetri kõrguseni. Maa lähedal oli kuumust üle 30 kraadi, isegi 2 km kõrgusel oli väga soe. Lisaks veel suur õhuniiskus! Sellised tingimused on ülisoodsad nii äikesel, rahe kui ka trombide (tuulispaskade) tekkeks. Tugevaks äikesetormiks loetakse sellist, kui tuule kiirus ületab 26 meetrit sekundis või kui rahetead on vähemalt 2 cm läbimõõduga. Mõlema näitaja osas olid nõuded täidetud, sest 16. juulil mõõdeti Jõgeval äikesepilve all tuule kiiruseks 30 m/s, suurtest raheteadest tuli teateid mitmelt poolt.

Keeristormide suguvõsa on suur - paari tuhande kilomeetrise läbimõõduga tsüklonitest kuni paarikümne-mõnesajameetrise diameetriga tornaadode-trombide-tuulispaskadeni. Meil praegu suurt kurja tegev tuul kaasneb võimsate äikesepilvedega, mille eel väga sageli

Tapvaim tornaado möllas 26. aprillil 1989. aastal Bangladeshis, tappes 1109 inimest.

esineb tugevaid tormi-ile (15 kuni 25 m/s). Merel kutsutakse sellist äkilist tuulehoogu pagiks.

Torm, mis hoidis paar päeva tagasi Väinamerel praami pool tundi paigal, ei olnud päris kindlasti keeristorm, vaid äikesepilvega kaasnenud tugev tuul. Tornaado ei seisa nii kaua kohapeal. Tromb, nagu enamasti on tornaadosid Euroopas kutsutud, on tavaliselt lühikesel eluajaga keerlev pilv, kus tuule kiirus väga väikesel maalal on tohutu suur. Aasta tagasi Rakveret tabanud mõrvarkeerises oli tuule kiirus vast 70 m/s ümber. (Eesti tuule kiiruse rekord on 48 m/s, 1969. aasta oktoobrist.)

Et on tegemist keeristormiga, näitab kõige kindlamini see, kui on näha lehterjas tume pilv, purustuste tee on suhteliselt kitsas (50 kuni 300 m), puud ei ole ühes suunas pikali, vaid langenud üksteise peale.

16. juuli hommikul kell 3.42 räsib üht tootmishoonet Tartu lähedal tormihoog, mis kestis täpselt kaks minutit. Valvevideolt on näha pööriseana lendavad katusetükid. Purustuste järgi (katuseplekk oli keeratud korgitseriks, poldid pooleks murtud) võis tornaadot hinnata nn. Fujita skaala alusel ligi 3. kategooria vääriliseks. Mõni-

kümmend meetrit eemal polnud tuule jälgi ollagi. Kõrgeima, F5 kategooria pööristega kaasnevad juba tohutud purustused.

Tapvaim tornaado möllas 26. aprillil 1989. aastal Bangladeshis, tappes 1109 inimest.

Kunagi ei või olla kindel, et tornaado tagasi ei tule. Lähim näide on Vastseliina, kus keeris, kuigi nõrgapoolne, külastas asulat juuni algul kahel päeval järjest. Kansase osariigi väikelinna Codelli külastas tornaado kolmel aastal järjest ning alati 20. mail!

Tõsist juttu

Mida peaksime ette võtma, et saaksime täpsema pildi äikesega kaasnevaist hädadest? Aitaks uus tuuleteatmik, sest Vene-aegsed on juba vananenud, võimalikele kliimamuutustele tuleb rohkem tähelepanu osutada jne. Pikselöövide arvu ja kohta, äikese liikumissuundi aitaks määrata nn. äikesemärkija, mis võiks asetseda Kesk-Eestis. Sünoptikute elu kergendaks veelgi teine ilmaradar Lõuna-Eestis. See lubaks määrata võimsate rümpilvede liikumissuunda, pilve kõrgust, saju intensiivsust, rahe võimalikkust.

Veel üks võimalus kaitsta oma vara ja elu: ühe USA linna valitsus otsustas tornaadosid üle kavaldada, paigutades linnast eemale "tornaado sööda" - palju tühje autosuvilaid. Linnaisad olid nimelt lugenud, et kõige rohkem saab inimesi surma autode järeelhaagistes.